

GORIŠKI LIST

Članki izide vsako sredo in soboto zjutraj. —
 uredništvo v Gorici, Corso Verdi št. 47.
 Telefon št. 292.

Gorica, dne 26. julija 1944.

Oglas se zaračunava po ceniku.
 bančni konto pri Cassa di Risparmio
 Gorica.

Slovenskim staršem!

Najlepša prilika je, da za nekaj ur na dan izročite svoje otroke v dobre roke. Če hočete, da bodo vaši otroci v novem šolskem letu v slovenskih šolah dobro napredovali, vpišite jih že sedaj v počitniške pripravljalne tečaje za slovenske šole. V kratkem se bo pričel redni pouk.

Slovenska akademija

Kakor smo zvedeli, se bo vršila prva slovenska akademija dne 6. avgusta 1944. Naše čitatelje opozarjamo, da se nabavijo vstopnice takoj, ko bo objavljena predprodaja. S svojim obiskom bomo dokazali, da še živi v Gorici slovenska gledališka umetnost!

Naše šolstvo

Oče in mati sta, ki prva vzgajata otroka in mu vcepljeta v srce prve koreninice srčne omike, ki ustvarjajo človeka za družabno bitje. Šola nadaljuje to graditeljsko delo staršev in skozi vrsto let zida v posameznikih stavbo srčne in umske izobrazbe. V današnjih časih vedno bolj postaja ravno šola tista ustanova, ki naj pomaga, ponekod celo nadomesti, vzgojo v družini. Zato pa mora šola organsko nadaljevati vzgojo staršev, to je mora graditi v istem duhu, z istimi sredstvi in mora voditi k istemu cilju.

Življenje naroda zahteva lastno domače šolstvo. Ena prvih pravic, ki jih ima narod, je pravica do svoje narodne kulture v lastnem domačem jeziku. Naši učitelji naj naše otroke vzgajajo v slovenskem jeziku v dobre, poštene Slovence. Naši učitelji naj jih nauče pravega, lepega slovenskega jezika, naj jim razlagajo lepoto materine slovenske besede in lepoto naše pesmi. Slovenska mladina naj črpa iz zgodovine slovenskega človeka neomajno energijo za delo in življenje, iz naše kulturno-politične preteklosti iz naše častitljive kmečke tradicije naj dobiva moč za rast in ohranitev. Ravno po dobrih slovenskih učiteljih se naj vtelesi v naši mladini tista slovenska narodna duša, ki smo jo po posredovanju stoletij kot predragocen dar sprejeli od naših očetov in mater. Učitelj in duhovnik, prva čuvarja mladine in narodne bodočnosti, naj v slovenskem jeziku gradita v naši mladini svetle ideale človeka — kristjana, v njem in po našem narodnem duhu naj zraste v mladih dušah najvišji ideal Resnice, Pravice in Lepote zakaj vzgoja mladine, ki ima v resnici pred seboj postavljene ideale plemenitosti, moralnosti in religioznosti, more postati uspešna le takrat, če se vrši v popolnoma razumljivem jeziku in v domačem duhu.

Srdite borbe okrog Lvova

Zmagoviti protinastopi v Normandiji - Povračilni ogenj nad Londonom se nadaljuje - Krvavo odbiti napadi v Italiji

Vrhovno poveljstvo nemške vojske poroča dne 24. julija:

V Normandiji včeraj ni bilo večjih bojev. Sovražnik je le južnozahodno od Caena izvedel več napadov, pri katerem je izgubil 19 olepnikov, ne da bi dosegel kak uspeh. Na zahodnem krilu izkrcevališča smo zatrli s protisunkom nekaj dni trajajoč krajevn vdor. Sovražnik je pri tem izgubil 450 mrtvih in 800 ujetnikov.

Na francoskem področju smo v boju uničili angleške padalske sabotažne čete in 219 teroristov.

Povračilni ogenj na London se nadaljuje dan in noč.

V Italiji je sovražnik včeraj izvel močnejše napade proti našim zadnjim stražam

severno od Livorna, ki so se v teku bojev umaknile na severni breg Arna. Zlasti zagriženi so bili boji severno od Poggibonsija, kjer so naše čete krvavo odbile vse sovražne napade. Tudi na jadranski obali so ponovni sovražnikovi napadi ostali brez uspeha.

V Galiciji in zahodno od gornjega Buga je bilo v ogorčenih bojih zavrženih veliko sovjetskih napadov, ki so jih podpirali oklepniki. Le na nekaterih odsekih so sovražne napadalne konice pridobile na prostoru. Na mestnem področju Lvova še trajajo hudi boji. Lublinska posadka se je vključila ponovnim sovražnim napadom držala.

Med Brest-Litovskim in Grodnom in severovzhodno od Kovna so se spričo živave-

ga odpora naših hrabrih divizij izjalovili sovražni predorni poskusi. Na nekaterih odsekih so v protinapadu potisnile prodirajoče boljševeke nazaj.

V teh bojih sta v prednji črti padla junaške smrti poveljniki neke bojne skupine generalni poročnik Scheller in načelnik štaba neke armade generalni major von Treskow.

Med Dvinogradom in Pejpuškim jezerom smo razbili močne sovjetske napade in v hudih bojih zajezili krajevn vdore.

Neka britska bombniška skupina je sinočno noč izvedla strahovalen napad na Kiel. Posamezna letala so razen tega napadla področje državne prestolnice.

Trideset let

Dne 28. junija 1914. so padli usodni strelji v Sarajevu. Avstrijski prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand in njegova žena Zofija sta padla pod strelji mladega komaj 18-letnega srbskega nacionalista, ki je imel čudno ime — Gavrilo Princip, torej Gabriel načel. Čigavih načel je bil ta mladi mož, ki je nosil krstno ime po angelu Oznanjenja? Še danes si nismo na jasnem, kaj so ti usodni strelji zahtevali, vemo pa, da so spravili Evropo v tako zmedo in tako nesrečo, iz katere si še sedaj ne bo mogla pomagati.

Na usodni Anin dan je potekel rok Avstroogrsk, ki je zahtevala od Srbije zadoščanje za umor svojega princa in tri dni potem, dne 28. julija je sledila vojna napoved. Iz prve male praske na Donavi pri Belgradu se je razvila strašna svetovna vojna, ki traja pravzaprav še danes.

Časovno je prva svetovna vojna trajala od 28. julija 1914 do 11. novembra 1918 (za slovenske kraje in za Avstroogrsko do 28. oktobra 1918), toda dejansko ni bila nikoli prekinjena. Sedanja svetovna vojna pomenja le njeno nadaljevanje in ako smo kdaj mislili, da uživamo mir, je bil v resnici to le premirje. V prvi svetovni vojni sta se borili na eni strani dve veliki državi, dve resnični velesili, namreč Nemčija in Avstroogrška in dve nekoliko šibkejši, dasi vojaško tudi izvrstni, namreč Turčija in Bolgarija, na drugi strani pa skoraj vse druge velesile sveta in vse polno malih držav. Glavni boj je veljal tedaj Nemčiji in ne Avstroogrski, šlo pa je tudi za razdelitev dediščine nekdanjega turškega imperija, po katerem je hlepela zlasti carska Rusija, to se pravi po Dardanelah, Anglija, silita vsega blaga in bogata kolonij, pa si je hotela zagotoviti trajno last Egipta in vzhodne Afrike, Amerika je iskala novih trgov, šlo je torej tedaj za nekaj več, kakor za osvoboditev malih evropskih narodov, vkljenjenih v birokratski sestav Avstroogrsk.

Po štirih letih in nekaj mesecih se je zrušila najprej Bolgarija, nato Turčija, zatem Avstroogrška, Nemčija pa pravzaprav nikoli, čeprav je morala potem podpisati mir v Versaillesu, dati ogromno vojno odškodnino in odstopiti dele svojega ozemlja, zlasti pa vse svoje kolonije. Mir, ki so ga zmagovalci, namreč Amerika, Anglija in Francija narekovali v Versaillesu, ni bil noben mir, kar vidimo prav sedaj. Razen teh treh velikih narodov, ni izšel iz prve svetovne borbe noben narod z zadovoljstvom. Rusija, ki je žrtvovala v prvi svetovni vojni največ življenj, je izšla kot poraženka in si nadela strašno usodo komunistične, judovske nadvlade, Avstroogrška je bila razbita, kar s stališča narodnostnih teženj ni treba obžalovati, pač pa iz gospodarskih ozirov. Boljšega gospodarskega in skoraj samega v sebi zadovoljujočega gospodarskega sestava, kakor je

Novo bojno sredstvo nemške vojne Mornarice

Berlin, julija. O uporabi novega nemškega bojnega sredstva vojne mornarice piše nemški vojni poročevalec Richard Hauptmann med ostalim:

Prišla je noč »zamorcev«. Nahajamo se na obali Seinskega zaliva. Večer je. Pred izlivom reke Orne je gozd dimnikov in jamborov. To je angleška oskrbovalna mornarica za divizije na predmostju zahodno od reke Orne. »Zamorcev« so pripravljani na napad. Seveda to niso nobeni pravi zamorci, to je le ime, ki so si ga sami dali. Za tem imenom se skrivajo nemški torpedni vozači.

Njihova naloga danes ponoči je, da napadejo množično številne zavezniške enote pred zalivom reke Orne, ki so pod varstvom letalstva in ladijskega topništva. Ko je že temna noč in ko posveti le tu in tam mesec izza oblakov, so nemški torpedni vozači že pripravljani za napad na angleško ladjevje.

V prvih urah novega dne prekinemo sočno tišino grozovite detonacije. Narednik Gerhold je bil prvi, ki je iz svojega torpeda izstrelil prvi strel na sovražnika. Svoje malo vozilo je moral voditi mimo več rušilcev, da je prišel do večjega nasprotnika. Njegov strel je uničil križarko razreda »Aurora« s 5270 tonami.

Ko se je naglo nato obrnil in so ga od vseh strani obkoljevali rušilci in brzi bojni čolni, ki ga pa niso opazili, in ko so v njegovi neposredni

Prepričani smo, da nam bo omogočeno v novem šolskem letu odpreti lastne šole z lastnimi slovenskimi učitelji domačimi za vse naše otroke, od najmlajših pa do onih v gimnaziji. Prav bi bilo, da otroke že sedaj o počitnicah pripravimo na slovensko šolstvo.

bližini eksplodirale vodne bombe in udarili topniški izstrelki so že nadaljnji torpedi eksplodirali ob sovražnikovih ladjah. Križarke, rušilci in trgovski parniki so bile prve žrtve v tej noči.

Detonacija je sledila detonaciji, ladje so pričele goreti ter se pogrezati v morje. Z obale so s topniškim daljnogledom natanko opazovali potopitev neke križarke. Križarka se je potopila z velikim eksplozijami. Ko se je razvelikla megla, se je videla njena krma, kako se dviga proti nebu, nato pa se je ladja za vedno pogreznila v valove. Njej so sledili še razni rušilci in trgovske ladje.

To so napravili »zamorcev«. Nemški torpedi, ki jih vodi en mož, so bili zgrajeni v najkrajšem času s posebnim ozidrom na invazijsko bojišče. To je nekak torpedo, v katerem sedi en mož, ki ga vodi in ki gleda skozi stekleno kupolo, ki je edina nad vodno gladino ter ima pod seboj še en nadaljnji torpedo, ki ga ta mož v danem trenutku izstrelji. Učinek tega novega orožja je strašen. Posebno dobro so se obnesli ti torpedi v obalni vojni.

Uničevanje tolovajev

Berlin, 25. jul. Na severnozahodnem Balkanu je bilo v enem samem dnevu ubitih 480 tolovajev, 100 pa ujetih. Iste dni so jim Nemci zaplenili 4 oskrb. skladišča, uničili skladišče streliva ter sestrelili 2 sovražni letali.

V Dalmaciji so v zadnjih dneh izvedli dve očiščevalni akciji južnovzhodno od Splita je do 1330 metrov visoki Mosor sedaj popolnoma očiščen tolovajev, ki so bili uničeni v borbah. Tudi neki otok pred srednjo Dalmacijo je bil popolnoma očiščen tolovajev, pri čemer je bilo potopljenih 42 sovražnih čolnov.

Odstop Fotiča

Stockholm, 25. jul. Po Reuterjevem poročilu iz Washingtona je odstopil »veleposlanik« jugoslovanske begunske vlade v Washingtonu, Konstantin Fotič. Svoj odstop je utemeljil s tem, da ne more priznati nove »vlade«, ki je bila sestavljena na pritisk iz Moskve, ker »ne zastopa koristi jugoslovanskega naroda«.

Fotičevo zadržanje je zanimivo v toliko ker so člani nove vlade politiki, ki so jih v Moskvi izrecno potrdili.

Zamorski teroristi

Zeneva, 25. jul. »Telegraph« odkriva, kdo so zračni gasterji, ki na povelje Roosevelta in Churchilla bombardirajo evropske samostane, stanovanjske okraje ter kulturne spomenike. V članku namreč beleži, da mora Anglija jemati v letalstvo tudi domačine iz svojih kolonij, da naknadi visoke izgube letalskega kadra. Tako je sedaj prispela v Anglijo skupina namornikov iz zapadno-indijskih otokov, ki jo bodo sedaj izvežbali za letalsko službo. Bivši zamorski sužnji iz zapadne Indije smejo sedaj na povelje plutokrat-skih »osrečevalcev človeštva« z dinamitom in ognjem uničevati evropska mesta.

Vrnitev iz ujetništva

Berlin, 25. jul. Kakor poročajo, je moralo nedavno v bližini Jagodine v Srbiji zasilno pristati nemško prevozno letalo, ki se je razbilo in zgorelo. Prebivalci vasi so naglo prihiteli ter so posadko rešili. Ko so jih vprašali, kaj si žele za nagrado, so prosili za izpustitev petih domačinov, ki so bili kot bivši jugoslovanski vojaki v vojnem ujetništvu. Nemška oblastva so gornjih 5 Srbov že izpustila ter so že na poti domov.

V JUŽNI ITALIJI

se zdaj bori za »narodov blago« nič manj kakor 37 strank, od tega so 4 komunistične.

bila Avstroogrška, si v Podonavju skoraj ni mogoče misliti! Res je, da bi mogel Dunaj ustvariti iz Avstroogrške drugo, večjo Švico, v kateri bi bili zadovoljni vsi narodi, toda l. 1918. je bilo za to že prepozno. Nemčija je po l. 1918. silno trpela, toda kmalu si je opomogla in vodi sedaj sijajno borbo. Turčija je izgubila svoje cesarstvo, toda narodnostno ni izgubila skoraj pedit svojih tal, ker je pod vodstvom Kemala obudila svojo narodno zavest, zavrnila vse svoje cesarje, paše in birokrate ter se celo pobotala s svojimi starmimi sovražniki, z Grki. Vse države na bivših tleh Avstroogrške so doživljale svojo usodo, toda vse so imele v sebi kaj boleznin bivše Avstroogrške: nezadovoljstvo narodov in velike napake v gospodarstvu in v javni upravi. Zato skoraj nobena ni obstala, razen Madjarske, ki pa se je oprla zopet na Nemčijo. Izmed zmagovalcev sta dve vedlesili izšli skrajno nezadovoljni iz te vojne vihre, namreč Japonska in Italija in ako premislimo mirovne pogoje, razumemo jezo japonskega in italijanskega naroda na Angloamerikance. Nič nista dobili Italiji so dali mesto zahtevanih kolonij, mesto Tunisa in Alžira, pol milijona Slovencev in Hrvatov v Primorju ter 300.000 Nemcev v Tirolah. To je bilo vse plačilo za Italijo! Japonska pa je dobila nekaj malih otokov v Velikem oceanu. No plačilo si je vzela sedaj sama.

Pravi zmagovalci pa so na lastnih tleh doživeli strašen poraz. Prvi povojni konjunkturi so sledile strašne krize, brezposelnost, lakota. Niti v premagani Nemčiji ni bilo po vojni toliko lakote, kakor v bogati, vsega preobilja prekipajoči Ameriki v letih 1928 do 1935. Francija se sploh ni zmenila za socialna vprašanja, Anglija pod vodstvom svojih lordov in grofov pa sploh teh besed poznala ni.

Tako je prva svetovna vojna ustvarila pogoje za sedanjno svetovno vojno, ki je še bolj strašna, še bolj grozna in ki pomenja le nadaljevanje prve. Izid prve svetovne vojne nam je vsem prinesel razočaranje, glejmo torej sedaj kaj nam prinese konec sedanje!

SLOVENSKA URA v tržaškem radiu

V nedeljo 23. julija so slovenski Tržačani pripravili spet kmečko uro, kot jih je bilo že nekaj. Glavni poudarek sporedu je dalo predavanje rektorja ljubljanske univerze dr. Milka Kosa o slovenskem kmetu na Krasu in ob Soči pred 500 leti. Predavanje je pokazalo gospodarski in socialni položaj našega kmeta ob koncu srednjega veka. Primorski kmet je lahko ponosen na svojo zgodovino in prav je, da se s takimi predavanji ta ponos dviga. Kot dopolnilo je bil to pot na vrsti odlomek iz znanega Lovrenčičevega epa Sholar iz Trente. Spored je v ostalem izpolnila domača godba: koračnice, valčki in polke. — Našim bralcem poslušanje slovenske ure priporočamo (vsako nedeljo ob 15.20), saj jim nekako nadomestuje slovensko knjigo in šolo. Želimo samo, da bi tržaški radio privoščil slovenskemu prebivalstvu več kot samo pičlih 40 minut na teden. Na tej zemlji nismo tuji in imamo svoje pravice.

ZLATO IN SREBRO

Človeštvo se še dandanes čudi preteklosti, ko je imela kovina zlato tako veliko vlogo. Niti v industriji, ne v zdravilstvu, ne v kemiji, nikjer ne pomenja zlato prav nič. Zlato je ena izmed tistih redkih prvin in kovin na svetu, ki se nerade družijo s kisikom, oziroma sploh ne. Zlato ne rjavi, nima ne rje, ne patine, pa še eno, zelo malo ga je na svetu. Blešči se, je lepe, zapeljive barve, toda v resnici človeštvo z njim ne ve kaj početi. Zlato je bilo in morda bo še kakšno leto samo — zamenjalno sredstvo, približno v isti vlogi kakor na oddaljenih otokih blesketani se biseri za daljne divjake. Za človeštvo zlato nima nobenega praktičnega pomena. Edina uporaba, ki ga je človeštvo imelo od zlata, so bili morda umetni zlati zobje, morda zlati operacijski instrumenti zdravnikov in babic — prav zaradi lastnosti zlata, da ne oksidira, da ne rjavi. Dandanes vam more vsaka, še tako majhna kovinska tovarna iz železa, iz kroma, niklja, iz drugih kovin, napraviti prav tako izvrstno, nerjaveče orodje, tako orodje, ki je celo še bolj precizno, bolj odporno. Za praktično življenje zlato ni več potrebno, toda vrednosti ima še vedno nekaj, namreč toliko, kolikor mu ga ljudje pripisujejo. Na svetu je kovine zlata zelo malo, približno toliko, kolikor ga gre v kubik, ki ima deset metrov obsega, torej tisoč kubičnih metrov. Železa je na svetu desetisočkrat več. In čeprav je železo nujno potrebno našemu zdravju, našemu življenju, delu, boju, naši krvi, vendar se moramo kar čuditi, da toliko spoštujemo in se toliko trudimo za zlato, ki nam ni potrebno in brez katerega moramo kar sijajno izhajati.

Nekaj drugega je s srebrom. Tudi srebro težko oksidira. Dandanes se še izplača kje v Južni Afriki ali v Avstraliji pridobivati v rudnikih zlato, v Evropi pa samo kot postranski proizvod bakra, recimo v balkanskem Boru. Srebro pa prav nikjer na svetu ne nastopa v tolikšni množini, da bi si upal kak podjetnik srebro samo kopati. Srebro je pod zemljo po navadi v družbi s cinkom, s svincem, nikdar ne samo. Prav zato je Mehika toliko bogata in v prejšnjem stoletju Kitajska na obubožala, ker je Mehika s svojim svincem in cinkom proizvajala tudi neizmerno količine čudnega odpadka, namreč srebra, Kitajska pa je

svoj denar še vedno gradila na srebru, prepričana, da nihče na svetu ne more omajati srebrne veljave. Vse na svetu je minljivo in prav gotovo bo minila nekoč veljava zlata, ki v industriji, v obrti, prav nič ne pomeni, morda pa se nekoč dvigne veljava srebra, ki je najboljši prevodnik elektrike in toplote. Ameriki manjka sedaj bakra in električne žice po nekaterih mestih so sedaj — iz srebra. Srebro se je torej v nekem oziru izkazalo za hvaležno človeštvu in za uporabno, čeprav ga imamo sedaj samo za postranski produkt.

To sta dve težki kovini, zlato je približno sedemnajstkrat težje od vode, srebro dvanajstkrat do trinajstkrat, poleg tega imamo pa imamo na naši zemlji najtežjo prvinno, namreč platino, ki je sedaj dražja od zlata in ki je je na svetu zelo malo (nekaj malega v Boliviji in nekaj na Uralu). Ta kovina je vredna že zaradi tega, ker jo more industrija vsestransko uporabljati. Kakor je zlato v vsakdanji uporabi neporabno, tako industrija pogojno potrebuje srebro in platino.

O četrtni žlahtni kovini, namreč živem srebru, katerega glavni evropski rudnik je poleg španskega Almadena naša Idrija, bomo morda ob priliki nekaj poročali. — Ir.

Komunistika izdala svojo mater

Ljubljanski »Slovenec« poroča:

V okolici Grosuplja se je zgodil v noči od 12. na 13. julij ogaben zločin. Komunisti so prišli v vas Cerovo iskat 60-letno Skrjanc Marijo. Njena izprijava ni je že pred dvema letoma šla v noster, medtem ko sta oba brata vstopila k domobranci. Tici je od matere zahtevala, da naj ta na vsak način doseže od svojih sinov, da bi se vrnila domov ali pa šla celo h komunistom. Ker niso imeli ti njeni načrti nobenega uspeha, je v svoji jezi dala odvesti z doma svojo 60 let staro mater, da bi se tako maščevala nad njo.

Komunisti so tudi v življenju drže načel svojih »vzgojiteljev«, ki jim naročajo: »Zatrite v sebi vsa mehkužna čustva ljubezni in hvaležnosti.«

»V vsakem srcu poženi — ne ljubezen, bajonet! Kolji, ropaj, požigaj! — kdor ljubiš novi svet!«

Bes komunistične vlačuge se ne ustavi niti pred materjo!

„OF“ in „OR“

Moramo pojasniti našim čitateljem nekaj kratice, predvsem to proslulo »OF«. To naj bi pomenilo »Osvobodilno fronto«, izkazalo pa se je, kako je ta »osvoboditev« mišljena. Osvobajta namreč naše kmete njihove živine, njihovega imetja, pa še več, osvobajta jih tudi njihovih otrok, sinovi slovenskega naroda postajajo pod intelektualnim vodstvom slavnega slovenskega pisatelja Franceta Bevka roparji. Tako je France Bevka »osvobodil« Slovence na Goriškem in zato mu bodo slovenski Goričani ob prvi priliki izkazali svojo hvaležnost, njemu in njegovemu vrhovnemu šefu, Izraelovemu potomcu Alekseju Baeblerju. To je OF, Osvobodilna fronta Alekseja Baeblerja in Franceta Bevka.

Na Kranjskem pa poznajo

še drugo znamko, namreč OR. Nekoliko nas je sram, toda Goričanom bomo morali razložiti duhovito šalo Ljubljancanov. Prva črka O, to namreč pomeni »oprezna«, druga črka »R« pa je začetnica za ime tistega dela telesa, na katerem človek sedi. Torej razumete! Na Kranjskem razumejo prav dobro, na Goriškem pa zaenkrat OR, te skupine še ni, pač pa neka druga, ki jo poznamo pod imenom »srednja linija«.

OF pod vodstvom Franceta Bevka in njegovega vrhovnega židovskega komandanta Alekseja Baeblerja, ti so naši odkriti sovražniki, s temi se borimo, OR ali po goriško »srednja linija«, za to borbo ne poznamo, za te ljudi imamo samo zaničevanje.

»Goriški list«.

U spomin M. Kremžarju

Potrjene so vesti, ki so že pred letom krožile, da je lani marca v Srbiji padel kot žrtev komunističnega besa mladi slovenski misijonar Marian Kremžar. Marjan Kremžar je bil sin Slovenčevega urednika Franceta Kremžarja, ki ga kot časnikarja in kulturnega delavca poznajo tudi Goričani. Marijanov brat France je kot domobranski poročnik dal svoje mlado življenje lani novembra ob komunističnem napadu na Gralhovo na Notranjskem. Medtem ko je France kot vojak stobil v boj za domovino, je Marjan služil narodu kot duhovnik. Po koncu Jugoslavije je šel misijonarit med Slovence v Srbijo. Odlikoval ga je izreden pogum, odločnost,

jasnost v načelih in predvsem ljubezen do naroda. V komunističnem okolju je iskal svoje duše preoblečen v delavca, kmeta, zdravnika, turista. Nešteto krat je bil v smrtni nevarnosti, končno je tudi on moral izkervaveti. Domovina njegove ljubezni ne bo pozabila, na tudi ne bo smela pozabiti komunističnega sovraštva, ki nam jemlje najboljše sinove.

Zalosti, ki objema ves slovenski narod ob smrti tako vrlega narodnega duhovnika in mladega Slovenca, se pridružuje tudi »Goriški list« in izreka globoko prizadetemu očetu, našemu časnikarskemu tovarišu g. Francetu Kremžarju svoje iskreno sožalje.

DOPISI

KOBARID

Kakšni zločinci so partizani na Primorskem in da prav nič ne zaostajajo za svojimi »tovariši« na Kranjskem nam pričajo najnovejši zločini partizanov Idrijsko-tolminskega odreda.

Dne 16. t. m. okrog 21. ure so partizani prišli v vas Ladra pri Kobaridu in odpeljali deklo Ana Soldat, katero so potem ustrelili na poti v vas Krn. Istega dne so prišli v hišo Antona Skočirja na Vrsnem št. 48, starega 62 let in ga pretepli tako, da so ostali na tleh krvavi sledovi. Nato so ga odpeljali v Krn in po zverinskem mučenju ustrelili. Najbrže bodo povedali, da je bil ta starček »narodni izdajalec«. Za te zločine so krivi partizani Idrijsko-tolminskega odreda s komandantom Brankotom in politkomisarjem Kovačem Petrom na čelu. Oba ta kranjska pritepenca mislita s svojimi zločini terorizirati naše ljudi, ki ne piskajo z njimi v isti rog. Dne 19. t. m. so ustrelili iz zasede Soldata, očeta Ane iz Ladre in ga prerešetal z mitraljezom.

Ti zločini banditov in krvolokov, požigalcev naših cerkev in kmetij so ljudstvu odprli oči! Odgovarjali boste za svoje zločine gosp. Volariči Stanislavi, komandanti »slavnega 2. bataljona TITO«, gopodje Miklavčič in Gruntarji, ki dopuščate take zločine.

IZ IDRIJE

Kakšni so pravi nameni in cilji OF, naj dokažejo izjave neke strasne mlade terenke, s katero sem slučajno prišla v razgovor.

Najprej me je hotela pridobiti za terensko organizacijo. Pri tem mi je naslikala, kako bo, bo zmagi; da bodo namreč tedaj v službah samo tiste »tovarišice«, ki se sedaj udeležujejo in sodelujejo pri »osvoboditvi«.

Vsi mlačneži, tako mi je dejala, bodo takrat izključeni in neupoštevani, zaposleni bodo pri najnižjih delih. Pa trobijo o enakosti in o tem, da po vojski ne bo več nobene gospe, kakor poje tista pesem.

Izrabila sem priliko in ji zastavila par vprašanj. V svojem navdušenju mi je kaj rada pojasnila.

No, koliko je Sovjetski Rusiji do nas? Tisti Rusiji, ki jo partizani povečujejo kot zaščitnico malih narodov. Ali nas je že kdaj štela?

Odgovor: Rusiji ni bilo do nas, dokler se ni narod sam zganil in se oprijel komuni-

zma. Zdaj pa je zato v vojni, da premaga skupnega sovražnika.

Kakšna zaslepljenost! Ali se je morda narod zganil in se ogrel za komunizem? Kdo je izrabil priliko za uresničenje komunističnih načrtov? Kdo če ne tistih par zločincev, ki so s krinko narodno-osvobodilne borbe privabili v mreso, jim narod ne bo sledil.

Vedeli so, da ako se v začetku pokažejo take, kakor so, jim narod ne bo štedil.

Nato sem jo potipala še zaradi verskih vprašanj. Kaj vse sem morala preslišati! Da vera nič več ni taka, kakor bi morala biti; da so vsi »farji« kapitalisti, da odirajo ljudi ter da so vsi z belo gardo.

Čez to »belo gardo« je še posebno udrihala. Kaj vse da bodo počenjali z domobranci po »zmagi«!

Dovolj mi je bilo. Obrnila sem se proti; vse je vrel v meni. Tako neumno čvekanje o stvareh, ki o njih nima pravega pojma. Ujela sem še besedo: »belogardistka«!

Povedala bi ji bila rada v obraz, pa naj veljajo moje besede vsem takim tovarišicam:

»Komunizem na naši zemlji ne bo nikdar zmagal, ker mu stoji nasproti mlada, močna četa, ki jo krepi prava vera in resnična/ljubezen do naroda.«

Sestre iz Goriške dežele!

Kljubujmo tem zmotam in ostanimo to, za kar živimo. Ne božimo uničevalke, ampak nosilke naše nove bodočnosti, ki si jo na vsak način moramo priboriti!

Marica

Rževi nasadi

V času te vojne, ko je uvoz od zunaj onemogočen, so pričeli v več evropskih državah urejati poskusne postaje za saditev riža, iz katerih so se potem razvili tudi večji nasadi. Znana so v tem oziru zlasti prizadevanja Madjarske in Romunije. Že pred to vojno so v Evropi pridelovali riž Italija, Španija, Portugalska, Jugoslavija in Grčija. Najstarejše kulture riža so in tudi največje so v Italiji. Italija prideluje več riža kakor vse ostale evropske države skupaj. Malokomu je pa znano, da so imeli že pred več ko 30 leti nasade riža tudi na Primorskem, in sicer na Goriškem med Tržičem in Sočo. Po priključitvi tega ozemlja k Italiji so sajenje riža tam opustili. Tedanji poskusi so pa nekazali, da so tla ob spodnji Soči, ali kakor se tam imenuje, pri Ždobi, za pridelovanje riža prav prikladna in ugodna. Mimo tega so za druge kulture sploh neporabna, ker so preveč močvirnata.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Zlatomašnik dr. FRANC KNAVS

Sodelavec nadškofa Sedeja in škofa Gnidovca

Ljubljana, 20. julija 1944.
Na praznik sv. Vincencija Pavelskega, je v Ljubljani slavil svojo zlato mašo duhovnik Misijonske družbe g. dr. Franc Knavs. Izredna slovesnost se je praznovala v cerkvi Sreca Jezusovega. Cerkev je bila okrasena. Ob šestih je pristopil z veliko asistenco slavljencev, kljub sivim lasem še vedno mladosten, poln življenjske sile, in s krepkim glasom pel svojo zlato mašo. Pristrčen nagovor je imel jubilatov prijatelj misijonar g. Plantarič, s katerim sta delovala v Macedoniji. Cerkevni pevski zbor se je odlikoval po svojem dovršenem podajanju. Verniki so v pobožni zbranosti sledili sv. opravilu in v izredno velikem številu pristopili k mizi Gospodovi, da so iz slavljencevih rok prejeli Najsvetejše.

G. zlatomašnik se je rodil na Kranjskem v Laškem potoku 10. jan. 1861. Gimnazijo

je študiral v Ljubljani, bogoslovje pa v Gorici, ker mu je sončno Primorje že od nekdaj bilo toplo pri srcu. Po novi maši l. 1894. je kaplanoval in pastiroval po raznih goriških župnijah, l. 1906. je pa nadškof dr. Sedej, delavnega in nadarjenega gospoda, ki je medtem promoviral na Dunaju za doktorja bogoslovja, imenoval za dekana v Cerknem, kjer je bil sam doma. Malo pred izbruhom svetovne vojne l. 1914. je prišel za dekana v St. Peter pri Gorici. Tu je dolgo kljuboval vojni vihr, končno je pa moral s številnimi svojimi farani v begunstvo na Avstrijskem. Po končani vojni je l. 1920. stonil v Misijonsko družbo.

Ko je dr. Gnidovec postal leta 1924 škof v Prizrenu, je dr. Knavs odšel za njim. Škof Gnidovec ga je imenoval za ravnatelja škofijske pisarne in svojega provikarja. Vneto se je dr. Knavs lotil pisarniškega dela; z veliko vnemo je uredil škofijski arhiv, ki je bil do takrat shranjen v raznih zabojih.

Z veliko vnemo se je lotil težkega albanskega jezika. Priučil se ga je popolnoma, da je v njem gladko govoril in pridigoval. Kot albanski misijonar je večkrat na konju in peš prepotoval veliko škofijo. Na nekem potu je padel

OPOZORILO

Prefektura nam sporoča:

Civilno prebivalstvo se opozarja, da je tudi brez dolžinskih imenovan prepovedano širiti vesti o vojaških operacijah, o moči in legi obrambnih priprav, o gibanju oddelkov, o naravi terena ali kakršne koli druge vesti, ki bi bile sovražniku lahko v korist.

Po odredbi kazenskega zakona, vojnega zakona in odloka notranjega ministrstva z dne 9. okt. 1943. bo vsak, ki je kriv tega zločina, kaznovan z smrtjo.

s konja in si zlomil roko. Poguma pa ni izgubil. Deloval je med Albanci celih 6 let do leta 1931, ko se je vrnil na Slovensko in bil nastavljen pri Sv. Jožefu v Celju. Od tu je veliko misijonaril, vodil mnogo duhovnih vaj. Za duhovnike in bogoslovce je imel nagovore in duhovne vaje, tako v mariborskem, kakor tudi v ljubljanskem bogoslovju.

Več kot dvajset let vnetega in požrtvovalnega dela je žrtvoval g. zlatomašnik Goriški zemlji. Močno in odločno je posegal v dušnopastirsko živ-

ljenje, udeleževal se je tudi v prosvetnem in javnem razmahu tedanje Goriške dobe. Njegovo ime je tesno povezano s kulturnim preporodom, ki ga je takrat doživel goriško slovenstvo. Zato je naša dolžnost, da se ga sedaj ob njegovem zlatem jubileju s hvaležnostjo spominjamo v glasilu vseh poštenih goriških Slovencev, v »Goriškem listu«, in mu prav iz srca želimo in kličemo: G. zlatomašnik, Bog Vas ohrani čilega in vedrega še dolgo vrsto let in blagoslovi Vaše delo!

Beli dren cvete

Mesto, ki svojega gosta že na pragu prijazno pozdravi, mora imeti tudi svojo notranost tako okusno, da prežene obiskovalcu misel na odhod in da ga s svojino zanimivostmi priklene nase. Vse te lastnosti ima Gorica. V njej te skozi celo leto kratkocasijsko njene posebnosti, ki te prisilijo, da si z mislimi vedno pri njih in da pozabiš na vse svoje skrbi. Včasih te pa celo tako premotijo, da kratkomalo prezreš opravke, ki si jih zabeležil v notes kot važna opravila, ki jih moraš opraviti v času svojega bivanja v Gorici. Pa se zato nič ne razburjaš. Čemu neki! Saj ti je pogled na umetno ustvarjene lepote pomiril živce in zdaj premagaš marsikatero neprijetnost s smehljajem na ustih.

Najlepši del Gorice je brez dvoma Korzo, a v nekaterih stranskih ulicah, ki se tako rade skrivajo površnemu obiskovalcu, se mudiš veliko rajše. Prijetno vpliva nate že mir, ki ogrinja te ulice s svojim mehkim plaščem. Lepota pa povečajo mlada drevesca, ki širijo daleč okoli prijeten vonj.

Taka ulica je Pitterijeva. Sicer se ocepil s Korza že po par sto metrih od Garibaldiia proti glavni postaji, a marsikdo jo le prezre. Bistrovidnim očem natančnega opazovalca pa se le ne more zatajiti. Poleg tega pa vzbudi njegovo pozornost že sladki in sveži vonj belega dreva, ki cvete zdaj v mesecu juliju. Prikrasani so nam užitki in lepote, ki so jih deležni kmetje ob košnji, zato pa nam je preskrbelo mestno vrtnarstvo lepo nadomestilo. Nasadilo je lepa drevesca ob raznih ulicah, ki cveto drugo za drugim in nam lepšajo vroče dni s cvetjem in vonjem. Zlasti nasadi belega dreva. V teh te pozdravlja tudi brenčanje drobnih, a neudljivih delavk, skrbnih čebelic. Včasih obiskujejo to prijetno dišeče cvetje že v ranem jutru, ko še blesti na njem rosa.

Ko bo beli dren ocvetel, pa bodo lepšali pogled nanj viseči grozdiki, polni črnih jagod.

Beli dren cvete tudi ob cerkvi sv. Ignacija na Travniku. Mnogi Goričani hite mimo njega kot da ga ne vidijo, a tujec ga kaj hitro opazi, posebno oni, ki v svojem kraju nima prilike videti takih dreves. aZ.

Dečkova smrt

Mali Marino Medeot iz Šempetra se je med igro ranil z zarjavelim železom. Nastopila je infekcija. Ubogi deček je podlegel zaradi zastrupitve.

† Jakob Rejec

Dne 4. julija je umrl na Ajševici pri Gorici v hiši zveste nečakinje Katrice v pokojeni solkanski župnik Jakob Rejec. Od hiše žalosti do kronberške župne cerkve ga je spremljal g. župnik Vinko Vodopivec, ki je opravil zanj tudi pogrebno mašo. K maši sta prispela tudi msgr. Valentinčič Ignacij, sošolec premivulega, in njegov naslednik v Solkanu g. nadžupnik Boženko Kjačič. Po sv. maši je spregovoril g. kanonik nekoliko toplih besed v slovo svojemu dobremu prijatelju, ki ga je tudi v boleznih zelo rad obiskoval. Pohvalil je zlasti njegovo delo na prižnici in v spovednici. Od cerkve do pokopališča pri sv. Trojici sta vodila spreved msgr. Valentinčič in g. Kjačič. Razmere so tako nanesle, da je bil pogreb rajnega dekana tako preprost, kakor je bilo preprosto njegovo življenje.

Rodil se je v Šebreljah 24. VII. 1865. v duhovnika je bil posvečen 8. IX. 1890, nato je kaplanoval 2 leti v Komnu pod dekanom Harmelom, ki ga je kot šebreljski župnik poslal v šole. Nato je postal čepovanski župnik in je ostal v tej krasni gorski župniji 17 let. O teh letih je rad govoril. V posebno lepem spominu je hranil obiske, ki jih je tam prejel od rajnega g. nadškofa Sedeja, ki je svojega »Jakca« zelo cenil in mu bil tako naklonjen, da ga je imenoval za solkanskega župnika in dekana. Tudi tukaj je bil rajni nadškof Sedej pogostoma njegov gost, saj je tolikokrat peš romal k Materi božji na Sveto goro. G. dekan Rejec je nasel solkansko čredo 27 let. Zadnja leta je tako opešal, da je bil resnično potreben pomoč, ki ga je prebil pri izredno skrbni in vrvav otroško vdanu nečakinji Katrici na Ajševici, v fari goriškega skladatelja Vinka, s katerim sta se tudi zelo rada imela. G. Vinko ne hodi rad, ali k dragemu »Jakcu« je kar lahko hodil, saj je bil vedno tako lepo sprejet. Goriška duhovščina na splošno slovi kot gostoljubna in rajni gospod dekan je bil med tistimi duhovniki, ki izredno ljubijo svoje stanovske tovariše in so jih vedno veselili, ako pridejo v posete. Iz hiše svojega pokoja je šel rajni g. dekan zadnjič 8. septembra 1940, ko je obhajal v Kronbergu prav slovesno svojo zlato mašo. Ob tisti priliki je prišel na mizo točno 50 let star pikolit, ki ga je hranila od nove maše družina rajnega kanonika in skladatelja Ferjančiča z Goč.

Rajni g. dekan je bil zelo dober duhovnik in do starih dni prav prijeten družabnik. Znan je bil kot dober pridigar. Sam je rad povedal, da je vsako nedeljo popoldne že določil predmet svojega govora za naslednjo nedeljo. Ves teden je potem prebiral in premišljeval tvarino, ki jo je hotel podati svojim vernikom. Zato so bili njegovi govori kratki in jedrnat, pa znal je zelo vplivati tudi na srce, kajti imel je zelo blago dušo in tudi pesniško nadarjenost. Med zapuščino gospoda dekana Rejca je tudi knjižica pesmic, ki sega v prvo leto njegovega bogoslovnega študija. Iz te knjižice je razvidno, da je objavljal svoje pesmice zelo različne vsebine od l. 1885. do 1890. v »Dom in Svetu«, v »Vrtcu« in v »Slovanu«. Toda tudi pozneje se še

tu in tam dobi kaka njegova pesmica, navadno pod psevdonom Ivanov.

Pesmi so take in take. Modernim kritikom bi jih kajpak ne smeli izročiti, a vendar razodevajo narodno čuteče srce in pesniško nadarjenost rajnega g. »Jakca«, ki mu Bog daj večni mir!

Razglas

Goriška prefektura objavlja: Ravnatelji podjetij morajo do 10. avg. dostaviti pristojnemu zavodu za bolniško zavarovanje (Istituto per l'Assistenza di Malatia) v treh izvodih seznam vseh delavcev po stanju zadnjega julija, ki so podvrženi obveznosti bolniškega zavarovanja. Začenši s 1. avgustom bo treba v roku treh dni na posebnih obrazcih naznanjati pristojnemu zavodu za bolniško zavarovanje vsak sprejem ali odpust delavcev. Obrazci se dobe pri navedenem zavodu.

Cene povrtinji

Deželni urad za nadzorstvo cen opozarja vse prodajalce sadja in zelenjave na važnost določbe v drugem odstavku pod čenikom, ki je sedaj v veljavi, katerega določba navaja, da morajo vsak dan pregledati morebitne spremembe cen, razvidne iz »tržnih poročil«.

Izgovor, da komu niso bile znane dotične morebitne spremembe, ne bo veljal kot opravičilo v slučaju prekrižitve, ugotovljene po zato postavljenih organih.

V vseh trgovinah na drobno mora biti obešen cenik na vidnem mestu.

Gospodarske vesti

Kmetijski minister v Bonomijski vladi komunist Gullo

je začel prve poskuse za uvedbo kmetijskega kolhoznega gospodarstva v Siciliji. Razna sicilijanska veleposestva so bila zasedena od komunističnih celic.

Srbski izvoz

se je v l. 1942-43. po vrednosti dvignil za približno 120 odstotkov. To zvišanje je nastalo v glavnem le zaradi zvišanih cen, vendar pa se je dejansko izvoz povečal za eno tretjino. Nemčija je udeležena pri srbskem izvozu z 82 odstotki, pri uvozu pa z 59 odstotki.

Drž. minister Speer

je na nekem zborovanju podal obširen pregled o stanju nemškega oboroževanja. Ugotovil je, da je nemško oboroževanje kljub letalskim napadom napredovalo, in sicer zaradi odličnega dela nemške industrije, ki se zaveda svoje naloge, in pa vzglednega dela minister napovedal še vrsto novih ukrepov, ki bodo omogočili povečanje nemškega oboroževanja.

Hranilne vloge v nemških hranilnicah

so narasle že na 100 milijard mark. Število hranilnih knjižic je doseglo že dve tretjini vsega števila prebivalstva. Na posamezno knjižico odpade povprečno 1195 mark, proti 825 markam v l. 1913.

Smrtna kosa. - Dne 11. t. m. je po dolgotrajni, vdanu prenašani boleznih izdihnila svojo blago dušo Uršula Pavlin. Naj ji sveti večna luč!

NAVODILA ZA PRODAJO ZGODNJEGA KROMPIRJA

Pokrajinski prehranjevalni urad v Gorici opozarja kmetovalce, ki so pridelali zgodnji krompir, da je dovoljena prodaja zgodnjega krompirja izključno na javnih tržiščih in da morajo imeti zadevno potrdilo, s katerim je dopuščena prodaja.

NA SMRT OBDOJEN

Pred pristojnim videmskim sodiščem je bil obsojen na smrt Jožef Culotta iz Palerma. Obtožen je bil zaradi romarskega umora, izvršenega 28. julija 1943. nad P. Bartoluccijem pri pokopališču v Cudroinu. Soobtožena je bila tudi Graziela Spina iz Catanie, ki pa je bila oproščena.

Komunistično tolovajstvo vihti nad našim narodom že tri leta neprestano bič svojih groženj za sedanost in bodočnost. Pametnemu človeku že same te grožnje tako presejajo, da gleda in ljudeh, ki žive in se ohranjujejo s samimi grožnjami, nič več in nič manj kot same tolovaie.

Par dni predno so Šebrelje pogorele, so partizani govorili, da bo treba to vas požgati, češ, da je proti njim. Kaj pomeni ta reč? Kdo natolcuje in nedolžne izdaja? Takih primerov je v deželi več.

Ljudsko gibanje v Gorici

Rojeni so:

Gruden Robert, Klančič Ciril, Dinari Ada, Gorjup Hedvika, Pellegrini Segij, Ziani Alojzija, Ninin Darij, Brešan Donata, Rjavec Marjeta, Kastronovo Mihael, Tomaseldo Sonja, Obidič Bruna.

Urli so:

Medeot Marino, 3 leta; Sandri vd. Braida Jožefa, 74 let, gospodinja; Franko Alojzij, 6 let, učenec; Folla Norma, 33 let, delavka; Červi Renato, 23 let; Franca Hjacint, 75 let, knjigovodja; Nemeč Josip, 75 let, v ubožnici; Caputo Marija, 24 let, gospodinja; Tuta Vera, 21 let, gospodinja; Zompechiatti Italo, 19 let; Cerja Cezar, Romul, 62 let; Schiano Anjel, 30 let, brivec; Balaben Marija, 35 let, gospodinja; Venturini Artur, 31 let, poljedelec.

Oklici:

Musina Josip, trgovec - Pintar Irma, delavka; Fajt Ivan, šofer - Silič Marija, delavka; Fagiani Hektor, uradnik - Vodopivec Marija, gospodinja.

Poroke:

Figel August, mizar - Colja Jolanda, gospodinja; Mozetič Albert, davkar - Pieratono Toska, gospodinja.

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

TRŽAŠKI SKOF SANTIN

je podelil te dni v katedrali sv. Justa duhovniške redove Hermenegildu Boriju iz Pazina, Jožefu Rojcu, Liberu Capperuzzi in Gajetanu Tumi iz Trsta.

IZ POŠTNE SLUŽBE

Poštna in brzojavna uprava v Trstu sporoča občinstvu, da se odslej sprejemajo denarne pošiljke do 16. ure. Le v poštne uradu na Borznem trgu 3 se bodo sprejemale denarne pošiljke do 18. ure.

CENE V PRENOČIŠČIH

Po odredbi komisarja za cene v pokrajinah Trst, Furlanija, Gorica, Istra in Kvarner so veljavne v prenočiščih sledeče cene: I. kategorija 1 postelja od 30 do 60 lir! 2 postelji 55 do 100. II. kat.: 1 postelja 20 do 40, dve postelji 35 do 70; III. kat.: 1 postelja 15 do 30, dve postelji 25 do 50; IV. kategorija: 1 postelja 10 do 20, dve postelji 20 do 40. Gostilne: 1 postelja 10 do 18, 2 postelji 18 do 30. To velja za sobe brez kopeli. Za sobe z uporabo kopalnice pa so določene sledeče cene: I. kat. za 1 postelja 60 do 90, 2 postelji 110 do 180. II. kat.: 1 postelja 40 do 70, za 2 postelji 65 do 120; III. kat.: za 1 postelja 30 do 55; za 2 postelji 50 do 100 lir.

CENE ČEBULI

Tržaško prehranjevalno ravnateljstvo objavlja cene čebule: Sveža čebula (domača) v prodaji na debelo 5,20 za kg, v nadrobni prodaji 6,40, uvožena čebula v prodaji na debelo 6 lir za kg, v nadrobni prodaji 7,20.

SMRT VRLEGA MOŽA

V Trstu je umrl Ferdo Kleinmayer, ki je bil v Trstu zelo znana osebnost. Doživel je starost 63 let. Stelk si je številne zasluge, ki bodo trajno venčale njegov spomin. Zaslužnemu možu bomo ohranili svetel spomin.

KONCERTI ZA DELAVSTVO

V minulih dneh je nemška vojaška godba izvedla celo vrsto koncertov v raznih industrijskih podjetjih, ki so bili namenjeni delavstvu.

PAZITE NA ŽEPARJE!

V mestni cestni železnici št. 1, 6 in 11 so se v zadnjem času ponovno pripetile žepne tatvine. Potnikom so neopazeno zginele listnice in denarnice. Bodite previdni in pazite na svoje dragocenosti.

Na

Jerzy Żulawski: 2

srebrni obli

Že nekaj ur vidimo pred sabo močno grebene Platona. Njegova vzhodna stena se blešči na temnem nebu. Na zahodni strani je noč, še višji vrhovi goré kakor plamenice. Pogled, ki se nam odpira, presega po večičasti in mogočnosti vse, kar smo videli dotorej. Toda Tomaževa bolezen nas preveč mori, da bi se mogli predati tej lepoti.

Prebudil se je ob sončnem vzhodu. Pogledal nas je osuplo, skušal sestri v mrežnici, pa mu moči niso dale. Zvrnil se je vznak in ležal tako, dokler ga ni Marta posadila pokonci. Priskočil sem in ga pobara, kaj želi. Peter je medtem stal pri krmilu.

Tomaž se je čutil, da je dan. Ničesar ni vedel o svoji bolezni, tudi tega ne, kdaj in zakaj je zbolel. Povedal spomin — nato pa je iznenada presel mu. Napijal je misli, grehel v blede, če je sploh mogel njegov mrtvaški obraz še prebledeti, si zakril obraz z rokami in 'jel pol ngroze šepetati: »To je bilo strašno, strašno!« Ves je drgetal.

MLAD UTOPLJENEC

V Strmecu so našli utopljenega 6 letnega Emilija Mantovanija. Kako se je mogel deček utopiti do zdaj še ni ugotovljeno. Njegovo truplo so položili v mrtvašnico bolnišnice.

NESREČE

Mornariški kapitan Simeon Lazzarini je šel po stopnicah na neko ladjo, pa se je tako nesrečno zataknil z nogo, da je padel s stopnic štiri metre v globino. Poškodoval si je hrbtenico in dobil tudi nevarne notranje poškodbe. — 66-letnega Ivana Mezinca je podrl v Julijski ulici avto in je pri padcu dobil poškodbe po nogah in rokah. — Ko je sekal drva, se je vsekal v desno roko 38 letni Italico Vaniglio. — 78 letna Hermína Kramer je pri pospravljanju stavanja padla in si poškodovala roko. — Pri delu v ladjedelnici je padel Otello Canziani, star 18 let in dobil poškodbe po glavi ter po rokah. — V Buzetu je hmetica Antonija Tuljah zadela na seniku ob vile in se raniila v roko. Ker ni iskala takoj zdravniške pomoči je nastopilo zastrupljenje.

Sirate „Goriški list“

Nasveti za hišo

RŽENI KRUH

Zvečer zamesi iz primerne količine ržene moke, vode, soli in kvasa ščenca janeža ali kumine precej trdo testo. Čez noč naj shaja, zjutraj ga pa ponovno premesi. Potem naj shaja še dobri dve uri in nato ga speci toda dalj časa kot navaden kruh. Je zelo dober in se ne razlikuje mnogo od enotnega kruha.

Na svilenem situ presejana ržena moka je zelo dobra za prežganje, jušne cmoke in vli- te rezance. Juho bolj zgosti kot enotna moka in je za to uporabo zelo primerna.

MAKARONI Z GOBAMI

Makarone skuha v slanim kropu in jih odcedi. Na maščobi praži drobno sesekljano čebulo, malo česna in precej zelenega petršilja in gobe, ki si jih pa že prej poparila in oprala. Osoli in opopraj jih, potem pa duši do mehkega. Nato dodaj makarone dobro premešaj in serviraj.

Sadni vrt

Obilne padavine v minulem mesecu so na rasti sadnega drevja ugodno vplivale, pospeševale so pa tudi razvoj škrlupa na listju in plodovih, zlasti tam, kjer ni bilo drevje niti enkrat, ali le površno poškopljeno. Zato je treba zamujeno čimprej nadoknaditi in drevje, zlasti jablane in hruške poškopiti, da rešimo, kar se rešiti da. Kot škropivo uporabljamo 2% žvepleno- apneno brozgo z dodatkom 300 gramom aresina. S samo 2% žvepleno - apneno brozgo škropimo drevje, ki ni obro-dilo, z dodatkom aresina pa drevje, ki je več ali manj obloženo s sadjem. Pri tem škropljenju orosimo listje in plodove, da jih obvarujemo pred škrlupom in zavijačem, ki povzročajo črvivost.

V juliju redimo sadje pri namiznih sortah. Odstranimo vse pregoste, drobne, poškodovane in bolne plodove, da se ostali lažje in lepše razvijajo in da se doseže tako bolj- ša kokovost pridelka.

Letos precepljena drevesa je treba pregledati in odstraniti na cepilnih mestih vse nepotrebne in divje poganjke. Zlahkne poganjke privežemo na palico.

Če v sadovnjaku dobimo še suhe veje in vodene poganjke, jih odstranimo. Rane namažemo s cepilno smolo. Votline na deblu ali debelejših vejah zabetoniramo. S sadjem bogato obložene veje podpirajmo, da se ne polomijo. Odpadlo sadje zbirajmo in porabimo za svinje. Gosenične pasti, ki smo jih položili sredi junija proti zavijaču, pregledajmo od srede julija naprej vsakih 10 dni ter uničujemo gosonice in bube. Na mladem drevju nadaljujmo s pokončevanjem listnih uši z 1½% raztopino tobačnega izvlečka in mazavega mila.

Polje

Julij je pri nas mesec žetve za rž, pšenico, oves in deloma še ječmen. V naših krajih sejejo po žetvi skoraj povsod strniščne sadeže: ajdo, repo ali pa krmne rastline, to so zelena koruza in razne zmesi koruze, grašice in ovsar.

Ako bi iz kakršnega koli vzroka ne mogli sejati strniščnih sadežev, moramo kljub temu skrbeti za to, da bo njiva takoj, ko požanjemo žito, plitvo preorana. Niti ni treba čakati, da požanjemo vso njivo, ampak je še boljše, da jo preorjemo sproti v več manjših delih in čimprej zasejemo.

Ajdo pognojimo s kakim fosfatnim gnojilom. Tudi kostna moka bo še letos nekoliko učinkovala, večji del bo pa seveda delovala prihodnje leto. S hlevskim gnojem ajdi ne smemo gnojiti, ker potem prebujno raste, počasi zori in zelo rada polega. Okopavine tudi ta mesec še skrbno plevimo, da plevel ne bo mogel napraviti semena. Preden se sončnice razcveto, jim potrgamo stranske poganjke, ki delajo majhne glavice, da ne odvzamejo hrane glavnemu cvetu.

V kolikor letos morda ne bo dosti bencina za mlatev, se bo treba poslužiti mlatilnic na električni pogon ali na vitel. Lastniki takih mlatilnic naj priskočijo svojim sosedom radi volje na pomoč, da delo ne bo zastajalo.

Kdor je dosti zgodaj kosil seno, bo zadnje dni julija lahko že začel kositi otavo, to zlasti letos, ker je bilo po košnji sena ves čas dosti dežja. Po košnji navozimo na travnik gnojnico in travnik pobranamo.

Ajdova setev

Ajda potrebuje od setve do žetve nekaj manj kot tri mesece. Če jo sejemo okrog srede meseca julija, bo proti koncu septembra že zrela za žetev.

Vzkalitev in rast posevka sta predvsem odvisni od vlage, ki je v zemlji ob času setve. Zato moramo gledati na to, da po žetvi glavnih sadežev zemlje čimprej preorjemo, obdelamo in na novo posejemo. Po žetvi glavnih sadežev se vlaga zelo hitro izgublja iz zemlje in je zato pridelek ajde zelo odvisen od pravočasne setve. Preoravanje strnišč za ajdovo setev je po žetvi najbolj nujno opravilo.

Ajda je skromna rastlina in uspeva za vsakim žitom, če mu je bilo gnojen s hlevskim gnojem. Pridelek ajde zelo dvignemo, če ob setvi gnojimo s fosfornimi in kalijevimi umetnimi gnojili. Od fosfornih umetnih gnojil je sedaj na razpolago samo kostna moka, ki je težko raztopna in večini kmetijskih rastlin v prvem letu le malo dostopna. Ajdove korenine s svojimi sokovi lahko raztapljajo hranilne snovi, ki sicer v vodi niso topljive. Zato ajdi ustrezemo tudi s težko raztopno fosforno kislino v kostni moki. Na 1 hektar potrosimo 300 do 400 kg kostne moke po surovih brazdah in jo nato zabranamo. V kolikor ajda fosfornih spojev ne bo izrabila, bodo ostali kot zaloga v zemlji za poznejše setve.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

»Ne prečkajta se zanj. Pustita jo ... spoštujta ... spoštujta ...« Končati ni mogel. Šele čez nekaj hipov, ko je zajel sapo, je dodal reško, s spremenjenim glasom:

»Sicer pa ... morda bom živel: Kje je zapisano, da moram umreti?!«

Vneto sem mu zagotavljal, da bo živel, a sam nisem verjel v to. Pretaklo je že nekaj ur od tega razgovora, pa nič ne kaže na izboljšanje njegovega stanja, nasprotno, celo postabljalo se mu je. Vzburkano utripanje srca, dušenje, omedlevice se vedno ponavljajo. Zelo razdražljiv je postal in oblasten. Marta ne more niti za hip od njega; na naju gleda sovražno.

Skušal sem še nekajkrat izvedeti za vzrok skrivnostnega pobeга, a če le napeljem pogovor na to, umolkne, v oči pa mu stopi takšna groza, da bi bil brez srca, kdor bi še dalje vrtal vanj. Navsezadnje kaj meni mar? Dovoli, da je prišlo do nesreče in — da bi je bilo s tem tudi konec!

Tretji dan, 66 ur sončnem vzhodu, pod Platonom, na poti proti vzhodu.

Varadolove domneve, da bi se utegnili prebiti kar po sredi čez obroč Platona, niso bile utemeljene. Zaobiti nam je pogorje Alp, kar bo sila podaljšalo našo pot. A drugega izhoda ni.

Kdor dan in noč trepetaj pred partizani in pred posledicami njihovih zločinskih akcij, pa te ljudi vkljub temu imenuje osvoboditelje, je dovršen suženj in nevreden svobode.

Vse po nepotrebem!

Koliko ur moramo izgubiti me gospodinjje pa tudi naše služkinje in marsikateri gospodje, s čakanjem v raznih prodajalnih živil. Na videz potrpežljivo čakamo, na svoj odmerjeni delež mesa in kruha, toda ko bi pogledal v našo notranjost, bi videl vse drugo kot potrpežljivost: nestrpnost in jezo. Nihče ne vidi, kolikokrat pogoltnemo neprijazno besedo, ki nam pride prav na konec jezika. Pa se junaško premagamo kljub prizorom, ki se vrste pred našimi očmi: mleko, ki bo gotovo vsak čas vzkipelo, otroci, ki skačejo po sobi in stikajo po omaračih za oblekami, mož, ki čaka na kruh, da ga bo v naglici proužil in odhitel v službo. Sama pa mora čakati tukaj. Moj Bog! Pa prav po nepotrebem! Kolikokrat se je že prestopila z leve na desno in prelozila torbico iz desnice v levo! Povrh vsega ji moti pa še ta klepetulja s svojim stalno namazanem jezikom. Ali nima prav nič skrbi? Seveda jih ima, glej jo no! Samo bolj dobrovoljna je. Saj ni treba, da bi ji vsakdo že z obraza razbral njene skrbi in slabo voljo. Seveda so taka čakanja prav odveč. Pek in mesar bi morala vendar prihraniti vsaki stranki odmerjeni del. Toda, če prideš nekoliko pozneje, pa kruha in mesa enostavno ni več. In nedelja z zelenjavno juho ... ni niti nedelja. Popoldne pa ne dobiš ne kruha ne mesa, čeprav se sklicuješ na še neizrabljeno živilsko izkaznico. Zaman se sprašuješ, kam je izginil tibi namenjeni delež.

Morali bi nastopiti proti taki prodaji mesa in kruha. Saj je tudi čas nekaj vreden, posebno danes, ko se vse vrši v taki blazni naglici. Mesarji in pekci bi morali biti malo bolj ponižni. Zdaj pa vedno znova dokazujejo, da so precej višji od nas, ker stoje za svojim pultom na »podstavku«. Toda prišel bo čas, ko bodo stali znova pred vrati in nas prijazno vabili vsak v svojo prodajalno. Da bodo imeli takrat veliko odjemalcev, naj jim pa zdaj postrežejo vsaj s tistim, kar jim že oblasti odmerijo.

Gospodinja.

Ogromni obroč Platona v primeru 90 kilometrov, se dotika severnega roba Morja nalivov. Jugovhodno od njega se vleče pogorje Luninih Alp do Meglenega barja, ki veže Morje nalivov z Morjem jasnine.

Pogorje razmika le na enem mestu široka povprečna soteska, upajmo da ne edina na tem koncu Lune, odkoder se homo čez Morje mraza pripeljal proti tečaju. Obroč Platona, ki ga tvorijo kamnite stene, obkroža ravnino nekaj 7500 km². V vzhodnem delu dosežejo vrhovi grebena 2500 m višine.

Natanko smo pregledali karto in opazili, da se v južnem delu Platona v bližini nevelikega kraterja, ki zija v njem, greben znižuje, splošča v nekakšen prelaz.

Da si skrajšamo pot, smo po Petrovem načrtu sklenili, da se skozi ta prelaz prebijemo na ravnino sredi obroča, jo presekamemo v severni smeri in si nato poiščemo izhod na planoto, ki že lagodno pada proti Morju mrazov.

Pod pobočjem Platona smo kmalu našli mesto, ki smo ga bili poiskali na karti. Pot na prelaz ni bila težka. Tla niso bila preveč razkopana in so se zložno vzpenjala. Navzlic temu pa si nismo upali z vozom na pot, prede se nismo uverili, da je prehod mogoč.

(Nadaljevanje sledi.)